

12-09-2022 Advies Themanetwerk Jeugd en Gezin over jeugdbescherming

Inleiding

Op dit moment is het themanetwerk jeugd en gezin in oprichting. Er is een kerngroep geformeerd die een oprichtingsplan aan het schrijven is. Omdat de actualiteit erom vraagt hebben we ervoor gekozen om onze bespiegelingen rondom de huidige situatie in de jeugdbescherming op papier te zetten t.b.v. het plenaire debat op donderdag 15 september 2022.

Het onderzoek:

In het deze week gepresenteerde onderzoek Eindevaluatie Wet herziening kindbeschermingsmaatregelen spreken de onderzoekers M.R. Bruning, K.A.M. van der Zon, D.J.H. Smeets en H.J. van Boven zich uit over de jeugdbescherming. 'Het is overduidelijk dat het huidige stelsel de jeugdbescherming niet op orde is en onvoldoende kwaliteit kan garanderen. Dat roept vragen op over de legitimatie van overheidsbemoediging in het gezinsleven'

Adviezen van algemene aard:

- *Het Rijk heeft hier nadrukkelijk systeemverantwoordelijkheid. Maar een systeemwijziging is geen toverstokje. Richt je op vereenvoudiging.*
  - Als een kindbeschermingsmaatregel noodzakelijk is, is er doorgaans sprake van een pijnlijke en complexe gezinssituatie. De 'professionele wereld' zou dat niet complexer moeten maken. Vanwege zorgvuldigheid en checks and balances, dreigen we de jeugdbescherming steeds zwaarder en ingewikkelder te maken. Maar juist het terugdringen van complexiteit is noodzakelijk.
  - Een belangrijke ontwikkelkans daarbij is het terugdringen van het lineaire karakter van het systeem. Het is als een spoor dat altijd eindigt bij een maatregel. De trein kan stoppen en terug, maar er zijn geen afslagen. Creëer naast gezagsmaatregelen en uithuisplaatsingen een breder palet aan oplossingen om kinderen te beschermen en maak noodzakelijke zorg met voorrang beschikbaar voor jeugdbeschermers.
  - Goede jeugdbescherming moet dichtbij de overige hulp uitgevoerd worden, in voortdurende samenwerking. De toekomstscenario's voor de jeugdbescherming bieden hier goede kansen voor. In bijvoorbeeld regionale veiligheidsteams werken de verschillende partijen (Veilig Thuis, Gecertificeerde instelling, Raad voor de Kinderbescherming, jeugdhulp, Wijkteam) samen. In diverse regio's zijn succesvolle pilots gaande met deze werkwijze. Het lijkt zinvol om deze ontwikkeling te versnellen.
  - Neem meer regie op de bestuurscultuur binnen de gecertificeerde instellingen. Hoe kunnen deze organisaties beter functioneren, effectiever en efficiënter samenwerken op gebieden als innovatie, communicatie, training, etc.?
  - Luister ook naar de sector zelf. Er zijn de afgelopen tijd meerdere onderzoeken, manifesten en verbeterplannen ontwikkeld (zoals de JeugdSprong). Hierin staan concrete verbeterpunten voor de jeugdbescherming en het tuchtrecht.
  - De arbeidsschaarste is niet zomaar op te lossen en de brede aandacht (en verontwaardiging) die de jeugdbescherming nu krijgt verhoogt het risico op een overtrokken beeld en ontwrichting door te snel en ondoordacht ingrijpen.

- *Ontwikkel een nieuwe visie op aanvaardbare risico's en normale imperfectie. Versmal de focus niet tot veiligheid. Het gaat om perspectief: veilig opgroeien.*
  - Kindermishandeling is een symptoom. Het kind scheiden van zijn ouders is vaak de meest eenvoudige manier om snel risico uit te bannen, maar geen duurzame oplossing. Het is bovendien een ontwrichtende en traumatische interventie.
  - Er is in de sector sprake van een cultuur van risico mijden. Ook het systeem is hierop ingericht. Maak expliciet duidelijk dat een professional in de jeugdzorg uit moet gaan van vertrouwen in het gezin, daarbij hoort het nemen van verantwoorde risico's.
  - Bij een oordeel over de veiligheidssituatie in een gezin, moet altijd de context meewegen. Elk handelen moet toekomstgericht zijn en niet louter 'beveiligend'. Het kind is niet schuldig aan een onveilige situatie, dus waarom moet het dan uit huis?
  - Het helpt de sector wanneer de politiek stelling neemt en het acceptabel maakt dat niet ieder incident voorkomen kan worden.
  - Te vaak blijkt jeugdzorg niet geholpen te hebben. Niets doen zou een reële optie moeten zijn. Maak dit onderwerp van discussie aan de jeugdbeschermingstafels waar beslissingen worden genomen over dwang.
  - Een jeugdbeschermer kijkt altijd met zijn eigen bril. Maar we moeten accepteren – en misschien wel meer waarderen dat niet iedereen hetzelfde leven leidt en dat we verschillende normen hebben. Pas als er een evidente ondergrens is bereikt, is er een taak voor de overheid.
  - Ouders moeten expliciet de mogelijkheid hebben om vrijwillige zorg te beëindigen, zonder dat druk (of zelfs dwang) wordt uitgeoefend om zorg te blijven accepteren. Ook zijn mogelijkheden nodig voor ouders om invloed te hebben op de vormgeving van hulp in het gedwongen kader en om eenvoudig bezwaar te maken.
- *Jeugdbescherming is het laatste station. Veel oplossingen liggen in de rest van de sector.*
  - Er is een knellend gebrek aan geschikte residentiële plekken en passende jeugdhulp voor kinderen in de jeugdbescherming. Het uitbreiden van het aanbod is nodig (bijvoorbeeld om gesloten jeugdzorg te kunnen afbouwen), maar niet de hoofdoplossing. Het is noodzakelijk kritischer te zijn op de inzet van zorgvormen die niet effectief of niet nodig zijn, zodat zorg beschikbaar blijft voor de kinderen die deze het hardst nodig hebben.
  - Attentie: Er bestaat een risico dat in de Hervormingsagenda Jeugd juist wordt ingezet op een lijst van 'niet in te zetten hulp' of 'hulpvragen die niet onder de jeugdwet vallen'. Dit is niet de juiste oplossing. Niet de initiële hulpvraag, maar een gedegen onderzoek door een gekwalificeerd professional (in samenwerking met de gezinsleden) moet bepalen of en welke zorg noodzakelijk is. Dat vraagt om versterking van de kwaliteit van de lokale toegangen/wijkteams. Want daar liggen de kansen om zowel de instroom in tweedelijns zorg als die in de jeugdbescherming te beïnvloeden. Het gaat niet om de vraag: welke *jeugdzorg* is noodzakelijk? Het gaat om de vraag: hoe kan een gezin het eigen leven weer op orde te krijgen en welke hulp is daarbij noodzakelijk én effectief? Soms zijn oplossingen buiten de jeugdhulp de beste jeugdhulp.
  - Vergroot het gereedschap van familierechters om grip te krijgen op langdurige scheidingsproblematiek. Jeugdhulp is hiervoor zelden een duurzame oplossing, maar maakt een groot onderdeel uit van de caseload van jeugdbeschermers. (In enkele landen zijn ervaringen opgedaan met de bewezen effectieve methode 'New ways for families', die de familierechter een cruciale rol geeft in het stimuleren (en afdwingen) van gedragsverandering

bij langdurige scheidingsproblematiek.) Dit is geen vervanging van jeugdbescherming (want het kind heeft ook hulp nodig), maar wel een aanvulling.

Specifieke adviezen naar aanleiding van het evaluatierapport:

Natuurlijk moet de Minister nog met een gedegen reactie komen op het evaluatieonderzoek. We lichten hier alvast enkele punten uit het rapport, die ons inziens bijzondere aandacht verdienen:

- Het perspectiefbesluit wordt door de GI's buiten de rechter om genomen, maar het is een ontzettend bepalend besluit voor de hulp die wel of niet wordt ingezet; en voor de doelen die worden gesteld: wel of niet weer terug naar huis.
- Kan de Minister nader onderzoeken hoe de rechterlijke toetsing van het perspectiefbesluit kan worden ingevuld?
- Het familiegroepsplan is door de Tweede Kamer in de wet geamendeerd. Het is bedoeld om juist ook in complexe situaties, de regie en de verantwoordelijkheid zoveel mogelijk te laten bij de mensen om wie het gaat. Zij kunnen onderdeel zijn van een duurzame oplossing, op een manier die een professionele passant nooit kan waarmaken. Maar in de praktijk blijkt het nauwelijks ingezet te worden (in het onderzoek slechts in 2,9%). Het is echter wel een verplichte stap voor jeugdhulpaanbieders én GI's. Wat gaat de Minister doen om ervoor te zorgen dat zij de wet na gaan leven op dit punt? Ook gemeenten dienen hierop aangesproken te worden: de Jeugdwet stelt immers dat de gemeentelijk beleid gericht moet zijn op het tot stand brengen van familiegroepsplannen en het verlenen van hulp op basis van die plannen!
- Hoe staat het met de uitvoering van de motie Ceder en Marijnissen (TK 31839, 838) inzake verplichte procesvertegenwoordiging voor kinderen en ouders bij procedures rond uithuisplaatsingen en gezagsbeëindigende maatregelen?